

Julen i Göteborg 1853

December 2022

Det finns många traditioner kring vårt julfirande och känslorna kan ibland bli upprörda när något förändras, något som "alltid varit" en tradition. Men hur långt tillbaka sträcker sig egentligen vissa av våra jultraditioner? En blick tillbaka med hjälp av äldre dagstidningar kan hjälpa till. I denna "månades artikel – julspecial" skall Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning från julaftonen 1853 ligga till grund för att skildra hur man såg på den gamla julen, hur man såg på julen förr i tiden för i tiden!

I julaftonens berättelse 1853 lyfter tidningen fram att julen, liksom många andra kyrkohögtider, har ett hedniskt ursprung i uråldriga fester för att fira händelser under olika årstider. Den gamla julfesten sägs ha börjat under årets längsta natt den 21 december och den varade sedan under tre dagar, men olika festligheter pågick fram till 13 januari och St. Knut (Knut kör julen ut). Detta menade artikelförfattaren byggde på en äldre hednisk fest.

Jul-grisen skulle ha sitt ursprung i den till Frej helgade "galten" dit även det egendomligt formade brödet "kuse" skulle påminna om galtens fyra fötter.

De på 1850-talet vanligt förekommande figurerna "Nisse" och "Nasse" på julbordet antogs vara ett minne av gamla gudabilder.

Julbocken var också vanligt förekommande under 1800-talets julfirande, liksom i dag, med att härleda dess historia är inte lätt. Några har föreslagit att det är minnet av ett offrat djur medan andra föreslagit att bocken personifierade Loke medan andra hänvisat till Tors bockar. Det går alltså att välja på många förklaringar till den figur av halm som många av oss ännu pryder våra hem med inför julen. Julhalmen på golvet däremot var mer tydligt en kristen symbol som skulle visa på den halm som fanns på golvet i krubban där frälsaren föddes. Det fanns dock en

alternativ tolkning som menade att julhalmen ursprungligen ströddes ut på golvet inför offrandet av djur under den hedniska julhelgen.

Julgranen var sedan länge vanligt förekommande i stadens hem och även där söktes efter ett spännande hedniskt ursprung. Trädet skulle vara en kvarleva av heliga träd som man dansat kring under gamla riter.

Jul-klappar berättas det om i artikeln såsom en gammal plägsed att vid större fester ge varandra vänskapsgåvor, men varifrån efterleden ”klapp” kommer ifrån var obekant för artikelförfattaren.

En gammal tradition med ursprung i medeltidens bibeldramatik fanns ännu kvar 1853 i form av Rupert knekt, som man förr skrämte barnen med då de varit olydiga. Rupert knekt kom utklädd och med ett avskräckande ris i handen och huvudet täckt med en gråpappers-mössa i form av en sockertopp. Han höll allvarsam räfst med barnen för deras förseelser, han kände till allt de gjort och efter stränga förmaningar försökte han föra bort barnen. Men då trädde den milde och vitklädde Kinkeljés in och efter viss övertalning tar barnen under sitt beskydd om de bara lovade att uppföra sig.

I vår tid översköljs vi av julbudskap i massmedia redan under november, om inte tidigare. Men när man bläddrar i tidningar från mitten av 1800-talet är julen knappt märkbar. Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning kom ut sex dagar i veckan och varje nummer omfattade fyra sidor där annonserna oftast fanns samlade sist i tidningen med några få undantag. Vid en genomgång av december månads tidningar har en liten grupp annonser som tydligt berör julen påträffats och dessa klipp återges nedan. Kanske är det något som lockar inför julen 2022? En viktig sak att uppmärksamma var att Minuthandels-Corpsen i Göteborg hade beslutat att inte dela ut julgåvor och presenter till de fattiga kunderna utan istället lämna bidrag till någon välgörenhetsinrättning. [Vill du läsa mer om dessa julgåvor samt om karnevalen som länge hölls på julafton i Göteborg kan du följa denna länk.](#)

Exposition
i Enkefru **Bohmans** hus vid östra Hamngatan,
af
Leksaker och Galanteri-artiklar,
hvaribland ett större sortiment **Tennfigurer i
askar,** och är uppställningen för köpares bekvämlig-
het indeltd från 8 sk. bko till högre priser för hvarje
exemplar. Beställningar å Bethlehem, som kunna före
Julen blifva färdiga, emottagas. [14778.]

[15434.]

LUDWIG ÅHSLUND

försäljer uti Cigarrbutiken i Herr L. Strömbergs hus vid Kongsgatan, till mycket billiga priser, **Amerikanska Väggur, Norrköpings Kläden** och **Korderojer, Eng. Skinn, Lasting, Orleans, Fyrskedad Shirting, Twilds, Schagg, Binddukar, Byxhängslen, Mans- och Fruntimmers Ylle Vantar** och diverse andra varor, passande till Julklappar, samt ett sortiment vackra leksaker; Post- och färgadt Papper, guld- och silver-Papper, kulörta reflexions glaskulor till Julgran.

Ett parti hvit och gul Tvål i stänger och diverse sorter finare Tvåler i dussinvis. (15005.)

Kungörelser.

Minuthandels-Corpsen i Götheborg har beslutadt att hädanefters icke för handel utgifva såkallade julgåfvor eller presenter, af hvad namn och beskaffenhet som helst, utan i det stället lemna bidrag till någon välgörenhets-inrättning, hvarom Corpsen härmed velat underrätta.

(15183.)

Den 20:de dennes kl. 12 på d...

Bok-Annonsor.

I stadens Boklådor finnes att tillgå:

En vän i viken.

Samling af 180 splitter nya

Diviser till Julklappar,

till största delen **af skämtsamt innehåll.**

Pris: 16 sk. bko.

Julklapp till lille Gustaf.

Berättelser **för Gossar**, af Förf. till „Tante Agnetas aftonberättelser.“ Svenskt Original. Med 4 plancher i tontryck. Kartonnerad. Pris: 32 sk. bko.

Julklapp till lilla Helga.

Berättelser **för Flickor**, af Förf. till „Tante Agnetas aftonberättelser.“ Svenskt Original. Med 4 plancher i tontryck. Kartonnerad. Pris: 32 sk. bko.

[15699.]

I min Konditori-Lokal

i

Herr Sundbecks hus,

serveras dagligen med Bouljong, Kaffe, Thé, Chocolate, Lemonader, Sylter, färska Tårtor, Bakelser och Pastejer af nyare sorter; då denna lokal är öppnad för att kunna servera familjer och andra sällskaper, så äro serskilte små rum dertill inrättade. Då jag bemödat mig om att göra lokalen så inbjudande och varorna så smakliga som möjligt, så hoppas jag derigenom tillvinna mig ett talrikt besök.

R. RUBENSSON. (15485).

Å Konfekt-Expositionen

försäljes, utom de exponerade artiklarne:

Julgran-konfekt, bestående af alla sorters frukter samt mycket lätta figurer, à 1 Rdr 24 sk. per \mathcal{L} .

Marzipan-figur-konfekt till Julbord, à 1 Rdr 24 sk. per \mathcal{L} .

Chocolate, utmärkt fint, med Vanilj, à 1 Rdr per \mathcal{L} .

Amerikanska Tea-Krackers, à 32 sk. per \mathcal{L} .

Ackermanska Bröstkarameller, à 1 Rdr 24 sk. per \mathcal{L} .

Kungskarameller, à 1 Rdr 24 sk. per \mathcal{L} .

Kinesiska Lemondrops, à 1 Rdr 24 sk. per \mathcal{L} .

Lybecker-Marzipansatser, à 1 Rdr 24 sk. per \mathcal{L} .

Königsberger d:o med sylter, à 1 Rdr 24 sk. per \mathcal{L} .

Nürnberg Pepparkaka à 1 Rdr Rgs pr \mathcal{L} .

Alla sorters Sockerbagare- och Konditori-Bakelser till vanliga priser.

Lemonadessens	3 Rdr	} per Butelj.
Mandel d:o	3 Rdr	
Hallonsaft	2 Rdr	

R. RUBENSSON. (15486).

C. F. ARWIDSSONS Bokhandel,

(Södra Stora Hamngatan N:s 36 & 37, näst intill Apoteket Enhörningen.)
har nu inbekommit: Ett större urval af nyare

Skrifter för Barn och Ungdom,

på Svenska, Franska, Engelska och Tyska Språken,

med och utan illustrationer;

Bilderböcker och Bilderark, hvaribland äfven Theaterdekorationer, m. m.;
samt alla nytukomna **Jul-Kalendrar** och **Almanackor för 1854.**

Dessutom finnes att tillgå följande **till Julgåfvor särdeles passande artiklar:**

Engelska och Fransyska Skrifståll, från 32 sk. till 10 Rdr bko st.

Brefpressar och Pappersknifnar

Portföljer, med och utan lås, engelska och fransyska, från 32 sk. till 20 Rdr bko st.

Fina Blyertspennor i etuier.

Små Cirkelbestick.

Fina engelska Pennknifvar, från 1 Rdr till 3 Rdr bko st.

Blyertspennformerare.

Fina och ord. Linierstift.

Oblatsigill, Penntorkare, Dokumenthållare.

Album och Minnesböcker, från 8 sk. till 6 Rdr 32 sk. bko st.

Papeteries & Papiers de Luxe, i kuverter från 16 sk. till 5 Rdr bko st.

Biljettpapper, i eleganta konvoluter om $\frac{1}{4}$ ris.

Brefkuverter, engelska och fransyska, à 8, 12, 16, 24 sk. & 1 Rdr bko bundten, (25 st.)

Fransyskt Läck för Damer, i eleganta etuier.

Bokstafs-Oblater, i askar à 8 sk. bko st.

Gummi-Oblater, i askar à 4 sk. bko st.

Toilette-Termometrar.

Elfenbensgips-medaljonger.

Schak-, Domino- och små Lotteri-spel.

Annotations böcker, engelska och tyska, från 24 sk. bko st. till högre priser.

Små Dansböcker.

Portemonnaier, ett större urval, från 24 sk. till 5 Rdr bko st.

Planscher, såsom Koppar- och Stålgravyrer, Lithografier och Lithocromier, små oljefärgsmålningar, m. m., till billiga och bestämda priser.

[15281.]

Leksaker af horn,

Toilett prydnader af ben och perlemo. passande till Julklappar, uti min Kambutik vid Kungsgatan.

[15062.]

J. H. SALOMON.

Gammal fin Ost, nu åter inkommen, hos

C. A. LUNDGREN,

Herr G. Åkerlings hus vid södra Larmgatan.

[15054.]

Goda Ljus af Smålands Talg, fin och fet Herregårds-Ost, m. fl. varor, försäljes af

C. F. LUNDBORG,

[15042.]

vid Kronhus- och Göthgatorne.

Fönsterglas, af alla dimensioner, till brukspris, i ständigt lager, af Gyllenfors Bruks vackra tillverkning. hos J. F. E. Olssons Enka i f. d. Masthuggstullen.

[15066.]

Åtskilliga Tyger samt Victoria Ullgarn och Tråd, realiseras till billiga priser, hos J. F. E. Olssons Enka vid f. d. Masthuggstullen.

[15066.]

Källa:

Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 24 december 1853, samt för genomgången av annonser samtliga nummer i nämnda tidning 1 till 23 december 1853.

Bilden i sidhuvudet är hämtad från Göteborgs stadsmuseum, Carlotta: Folkliv på gustav Adolfs torg i juletid. (<https://samlingar.goteborgsstadsmuseum.se/carlotta/web/object/226431>)